

فرهنگ واژگان فیزیک

و رشته‌های وابسته

فارسی - انگلیسی

انگلیسی - فارسی

عبدالحسن بصیره

فرهنگ معاصر

انتشارات

تهران ۱۳۹۸

سرشناسه: بصیره، عبدالحسن، ۱۳۲۴.
عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ واژگان فیزیک: فارسی - انگلیسی و انگلیسی - فارسی /
عبدالحسن بصیره.
مشخصات نشر: تهران: فرهنگ معاصر، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری: ۱۲۸۰ ص.
موضوع: فیزیک - واژه نامه ها - فارسی
موضوع: Physics - Dictionaries - Persian
موضوع: فارسی - واژه نامه ها - انگلیسی
موضوع: Persian language - Dictionaries - English
رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ف ۴ ب ۵ / QC
رده بندی دیویی: ۵۳۰/۰۳
شماره کتابخانه ملی: ۵۱۲۵۱۸۲

ISBN 978-600-105-140-1

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۵-۱۰۰-۱

فرهنگ معاصر

تهران، خیابان طالقانی غربی، خیابان فریمان، پلاک ۲۸، صندوق پستی ۱۴۱۶۸۶۴۱۸۲

تلفن: ۵-۶۶۹۵۲۶۳۲؛ واحد فروش: ۶۶۹۷۳۳۵۲. حاکس: ۶۶۴۱۷۰۱۸

E-mail: info@moaserpub@gmail.com / Website: www.farhangmoaser.com

فرهنگ واژگان فیزیک

عبدالحسن بصیره

حروف نگاری، صفحه آرایی، چاپ:

واحد کامپیوتر و چاپ فرهنگ معاصر

چاپ اول: ۱۳۹۸

کلیه حقوق این اثر متعلق به «مؤسسه فرهنگ معاصر» است و هر نوع استفاده بازرگانی از این اثر اعم از زیراکس، بازنویسی، ضبط کامپیوتری به صورت های مختلف از قبیل PDF، Online و یا تکثیر به هر صورت دیگر، کلاً و جزئاً، ممنوع و قابل پیگرد قانونی است.

پیشگفتار

زمانی که در ایران در دوران شکوفایی علم در شرق اسلامی، خود تولیدکننده علم بود و تولیدکننده واژه‌های علمی عامی که برخی از آنها هنوز هم در کشورهای تولیدکننده کنونی علم به کار می‌روند، اندک الکمال، حبر، الگوریتم و... اما سالهاست که ما دیگر تولیدکننده علم نیستیم، ناچار واژه‌های تولیدشده در کشورهای پیشرفته صنعتی را یا باید بی‌هیچگونه تصرفی با اقتباس واژه فرنگی تلفظ فارسی به کار ببریم، یا باید برابر نهادی در شورایی علمی برای آنها وضع شود که متضمن معنای مورد نظر باشد.

فناوری نوین به علوم نوین متکی است. علم و فناوری و در مجموع رفتار و اندیشه نوین با شتابی که برای پیشرفت دارد نیازمند زبانی درخور این پیشرفت است. نوزایی علم در اروپا و در پی آن انقلاب صنعتی، انقلاب علمی به ویژه در فیزیک در آغاز قرن بیستم و تحول شگرف در الکترونیک و کامپیوتر، زمینه‌ساز یک انقلاب زبانی شد. توسعه زبانی بی‌تردید محدود به علوم پایه و فناوری‌های متکی بر آن نیست و شامل هنر و ادبیات و فلسفه و... نیز می‌شود.

پیشرفت سریع و چشمگیر علوم و فناوری و تأثیر روزافزون فناوری بر زندگی روزانه مردم ایران، که برآمده از نیاز جامعه ماست، سبب شده تا کتابخانه علمی نسبتاً زیادی از تألیف و ترجمه به زبان فارسی انتشار یابد که قابل ستایش است. اما واژه‌های علمی روزآمد به کاررفته در برخی از این کتابها، یا با همان تلفظ فارسی واژه فرنگی است یا با سلیقه شخصی مؤلف یا مترجم برابر نهادی برای آن وضع شده است که این خود موجب آشفتگی مخاطب نسبت به این واژه‌ها خواهد شد. برای بیان علمی باید زبان علمی داشت.

در وام‌گرفتن واژه‌هایی از زبان بیگانه باید برخوردی خردمندانه داشت. می‌توان ماده اصلی لغت را از زبان دیگر وام‌گرفت و برای کاربردهای علمی مطابق قاعده‌های دستوری زبان فارسی صرف کرد و به کار برد. مانند: «قطبیدن»، «کوانتیدن»، «یونیدن» و...

«قطبش»، «کوانتتش»، «یونش» و... و «قطبیده»، «کوانتیده»، «یونیده» و...

البته نباید در واژه‌سازی از زبان علمی نوین با تعصب و گونه‌ای لجبازی برخورد کرد و هر واژه‌ای را چون بیگانه است حتماً باید برابر نهادی فارسی برای آن ساخت. علم نوین دیدی فراگیر برای شناخت طبیعت و کاربرد در آن را دارد و برای این کار نیاز به یک دستگاه زبانی ویژه خود دارد. بنابراین هر چیزی در گستره آن قرار گیرد باید در دستگاه زبانی آن نامی داشته باشد، از بزرگترین جرمرهای آسمانی در کهکشان‌ها تا ریزترین ذره‌های زیراتمی. اصرار بر ساختن برابر‌هادهایی فارسی برای نام‌هایی چون «تلفن»، «تلفن» و... یا «یون»، «اتم»، «الکترون» و... گونه‌ای کژفهمی در گسترش زبان فارسی است.

نلاشهای قابل ستایش و سودبخشی که از آغاز دهه شصت از سوی شاخه‌های واژه‌گزینی مرکز نشر دانشگاهی و پس از آن از سوی فرهنگستان زبان و ادب فارسی صورت گرفت، برای رایجی از سلیقه‌های شخصی مؤلفان و مترجمان و یکسان‌سازی برابر‌هادهای علمی است.

فرهنگ واژگان فیزیک شامل بیش از ۳۰۰۰ واژه، مترادف و نشانه‌های اختصاری است که در دو بخش فارسی - انگلیسی و انگلیسی - فارسی تنظیم شده است. بیشتر واژه‌ها مصوب گروه‌های واژه‌گزینی - تخصصی علم به ویژه فیزیک مرکز نشر دانشگاهی و شورای واژه‌گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی است.

در این فرهنگ تلاش شده واژه‌گزینی نشود. مگر در موارد بسیار نادری که برابر نهادی فارسی برای آن یافت نشد؛ مانند درجاست به جای آتروم، یا بازآوایی به جای تشدید و... با وجود این، آتروپی، تشدید و... در جای خود به ترتیب بقیاد و مترادف با آنها آمده‌اند. در پی انتشار فرهنگ فیزیک (سه جلدی) تألیف دکتر لطفه کاشیگر و ویراستاری نگارنده در سال ۱۳۹۴، پس از مراجعه به تمام واژه‌نامه‌ها و فرهنگ‌های فیزیک و رشته‌های وابسته مانند اخترشناسی (نجوم)، شیمی فیزیک، هواشناسی، فیزیک زمین (ژئوفیزیک) و... به زبان فارسی و انگلیسی در دسترس و گردآوری واژه‌های تازه‌یافته، ضرورت نگارش این فرهنگ احساس شد. در تمام مدت انجام این کار از راهنمائیهای ارزشمند استاد گرانقدر جناب آقای دکتر لطیف کاشیگر بسیار بهره بردم که سپاسگزار ایشان هستم. این کوشش با پیشرفت روزانه علم و پدید آمدن واژه‌های علمی جدید بی‌تردید دارای کاستیهایی است. امید است فرهیختگان گرامی و فرهنگ‌دوستان نگارنده را از نظرها و پیشنهادهای خود بهره‌مند سازند.

چاپ و نشر این کتاب را پس از چاپ و نشر فرهنگ فیزیک (سه جلدی)، سازمان انتشاراتی فرهنگ معاصر به عهده گرفت. به جاست از مدیران کاردان و با فرهنگ این سازمان، جناب آقای داود موسایی و جناب آقای کیخسرو شاپوری که سالهاست در نشر

و اعتلای دانش و فرهنگ کشور زحمت کشیده و خدمات شایانی کرده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری شود.

همچنین از سرکار خانم شهین طهماسبی و خانم فخری طهماسبی به پاس صبر و شکیبایی شایان تقدیرشان در تصحیح‌های مکرر کتاب و تایپ و حروف‌نگاری دقیق متن و جناب آقای سیاوش موسایی و از دیگر همکاران محترم و تلاشگر سازمان انتشاراتی فرهنگ معاصر که هر یک به‌گونه‌ای در صفحه‌آرایی و چاپ و نشر این کتاب بی‌دریغ همکاری داشتند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌شود.

عبدالحسن بصیره

زمستان ۱۳۹۶